

EVALUAREA TURISTICĂ A PEISAJELOR DIN REPUBLICA MOLDOVA

VASILE EFROS

Cuvinte cheie: complexe peisagistice, unități tipologice peisagistice, ponderea valorică a pitorescului, coeficientul ponderii valorice.

LE ÉVALUATION TOURISTIQUE DES PAYSAGES DE LA REPUBLIQUE MOLDAVIE Cet étude représente une tentative d'élaborer un système d'évaluation touristique des paysages géographiques par la mise en évidence des trois groupes d'indicateurs : les traits du relief, les éléments hydrographiques et les éléments de végétation. Chacun de ces indicateurs sont évalués sur une grille de 4 points, tandis que l'évaluation générale s'encadre dans une grille de 10 points. Pour l'analyse de la structure paysagère ont été réalisés des mesurments sur les suivants paramètres : la surface en km², le poids de la surface évaluée dans le cadre de la république, l'importance du pitoresque et le coefficient du poids de la valeur conformément aux certains modèles mathématiques, qui mettent en évidence la valeur touristique des complexes paysagères et des leurs unités typologiques.

Una din trăsăturile de bază ale peisajului geografic este reprezentată de pitoresc, desemnat ca ceva care impresionează prin varietatea formelor, inedit, originalitate și bogăția coloritului. Prin urmare, noțiunea de „pitoresc” poartă o sarcină ponderabilă de subiectivism, în special, în situația în care este examinată în calitate de resursă turistică sau atractivă a mediului.

Studiile existente în domeniu arată că valoarea turistică a peisajelor geografice este determinată preponderent de prezența asociativă a 3 factori: relief, vegetație și elemente hidrografice. Necesitatea studiului respectiv se impune din motive că „frumusețea naturii” și activitatea turistică reprezintă un element deosebit de important al mediului de viață și activitate a omului. Aceasta se referă în mod special, la peisajele din afara așezărilor urbane, unde locuiește circa jumătate din populația republicii. Din considerente că o bună parte a populației urbane își petrece timpul liber în afara zonei de reședință, cu atât mai semnificativă este importanța studiului și a evaluării turistice a peisajelor aferente urbelor.

În Republica Moldova, unde peisajul agrar actual este dominant iar valorificarea și modificările intense, ca urmare a reducerii considerabile a suprafețelor silvice, problema evaluării turistice revine în actualitate. În acest sens devine deosebit de importantă, chiar vitală, soluționarea problemelor legate de conservarea și protecția a tot ce a fost ne semnificativ modificat de activitățile antropice, inclusiv peisajele pitorești și rezervațiile de diferit tip. Pe lângă elementul natural (relief, vegetație, lume animală etc.) de valoare importantă pe care-l au, teritoriile respective mai au și menirea de a conserva ineditul, farmecul și originalitatea peisajului autentic local.

Specialiștii din domeniile ingineresti de construcții și urbanism, fiind obligați să diminueze consecințele impactului ecologic, apelează tot mai frecvent la serviciile și la rezultatele cercetărilor mediului. Ultimii au datoriat de a prezenta materiale analitice cu referință la aspectul naturalistic atât prin prisma evaluării potențialului turistic cât și a urmărilor influențelor antropice. Din acest punct de vedere considerăm ca foarte importante cercetările aspectelor estetice ale peisajului, fiind conștienți de faptul, că acest domeniu poartă un grad sporit de subiectivism. Trecând peste subiectivism, considerăm că rezultatele unor asemenea cercetări pot fi utilizate de către organizațiile de proiectare atât din domeniul urban cât și din cel rural. Pe baza unor asemenea materiale se face posibilă și argumentarea mai serioasă a măsurilor de protecție a unor obiective de notorietate ale naturii. Prin aceasta se poate concretiza relația mediu-activități antropice sub aspectul dezvoltării durabile a unor regiuni, zone luate separat.

Ca o încercare de răspuns la unele din problemele enunțate anterior, s-a realizat metodică unui sistem de evaluare turistică a peisajelor geografice din Republica Moldova, luându-se în calcul structura, diversitatea peisagistică și unele aspecte ecologice ale cadrului natural, trecute prin prisma valorilor turistice.

Metodica respectivă, luată în ansamblu, cuprinde o analiză în serie a materialelor de natură fizico-geografică, inclusiv harta reliefului, harta geobotanică, harta amenajărilor silvice și funciare, harta de landșaft, care a rezultat în întocmirea hărții de evaluare turistică a peisajelor, completată de un tabel-legendă.

PRINCIPII DE CLASIFICARE

În lucrările de evaluare turistică a peisajului o importanță deosebită are expresivitatea peisajului, deci acei componenți ai mediului care atrag atenția călătorului, impresionându-l. Dintre acestea se remarcă relieful, vegetația, apele și obiective ale activităților antropice. Expresivitatea (abundența componenților peisajului, caracterul amplasării lor etc.) determină un anumit tip de pitoresc peisagistic.

În condițiile Republicii Moldova se conturează două tipuri mari de relief – de câmpie și de podiș, caracterizate de un grad foarte înalt de valorificare antropică, în special agricolă, iar vegetația spontană, inclusiv cea silvică, nu acoperă decât 9,4% din suprafață. Oglinda apelor de suprafață nu depășește 45,9 mii ha, sau 1,35% din suprafață.

Unitățile de clasificare a peisajelor evaluate din punct de vedere turistic sunt evidențiate după unul sau mai multe elemente dominante sau originale. La început sunt delimitate unitățile majore fizico-geografice, care reprezintă complexe peisagistice. Asemenea unități sunt cinci la număr (*Atlasul R.M., 1977*):

1. Peisaje silvostepice de podiș;
2. Peisaje stepice de podiș;
3. Peisaje silvice (de codru) de podiș;
4. Peisaje stepice cu câmpii terasate;
5. Peisaje stepice cu câmpii fragmentate.

În fiecare din unitățile evidențiate domină un element sau două de peisaj original. Elementul dominant din cadrul unei unități poate fi secundar pentru altă unitate în cazul în care sunt delimitate și unități subordonate. Astfel, de exemplu, în cadrul complexului peisagistic silvostepic de podiș factorul principal este reprezentat de relief și de elementele hidrografice, în timp ce în zona Codrilor (peisaje silvice de podiș) pe prim plan se remarcă factorul „vegetație”, urmat de relief, elementul hidrografic fiind auxiliar.

Prin generalizarea hărții landșaftice (*Atlasul R.M., 1977*), generalizare care s-a realizat punându-se la bază evidențierea elementelor principale care pun în valoare funcții turistice, prin destinația socială necesară atribuită, în scopul folosirii judicioase, prin amenajare a capacității acestora de a dezvolta sau de a stimula sentimentul de frumos, plăcut. Din acest punct de vedere, pe teritoriul Republicii Moldova au fost puse în evidență 14 unități tipologice de peisaje cu pondere diferită în cadrul fiecărui complex peisagistic (tabelul nr. 1).

PRINCIPII ȘI REZULTATELE EVALUĂRII

Unitățile peisagistice au fost evaluate ținându-se cont de trei grupe de indice:

1. Indicatori care pun în valoare însușiri ale reliefului;
2. Indicatori hidrografici;
3. Elemente de vegetație, ponderea suprafețelor silvice și structura lor.

Fiecare din indicatori au fost evaluați pe o grilă de 4 puncte, de la 0 până la 3. În afară de aceasta, s-a luat în considerație și prezența condițiilor de valorificare turistică a peisajului. În calitate de improprii activităților turistice sunt considerate peisajele care nu pot fi exploatate în scopuri turistice, datorită condițiilor grele de accesibilitate în cadrul lor, sau exploatării intense agricole. Acest indicator s-a evaluat pe o grilă cuprinsă între 0 și 1 punct. În general, evaluarea pitorescului peisajelor s-a efectuat pe grilă de 10 puncte (tabelul 1).

Tabelul nr.1. Evaluarea unităților peisagistice

NR.	Criteii de evaluare	Valoarea în puncte
1.	Expresivitatea geomorfologică a teritoriului:	
	relief neted	0
	relief deluros colinar	1
	relief fragmentat, versanți abrupti stâncoși	2
2.	Prezența obiectivelor acvaticice:	
	lipsă	0
	lacuri de acumulare mici, râuri mici	1
	lacuri de acumulare mari, râuri mici	2
	râuri mari (Nistru și Prut)	3
3.	Prezența pădurilor:	
	lipsă sau sunt prezente plantații tinere	0
	prezența unor crânguri cu suprafețe mici	1
	masive silvice	2
	domină pădurile	3
4.	Utilitate turistică:	
	improprie (inaccesibilitate sau utilizare în alte scopuri decât turistice)	0
	favorabil pentru un singur tip de activitate turistică	1
	favorabil pentru mai multe tipuri de activitate turistică	2
Maximal		10

Prin urmare, au fost supuse evaluării conform indicatorilor și grilei respective 14 unități tipologice cu pondere valorică și a suprafeței diferite în cadrul a cinci complexe peisagistice.

Sistemul prezentat de evaluare a peisajelor, din tabelul nr. 2 este construit pe baza analizei elementelor principale ale peisajelor. Ca urmare a utilizării acestuia obținem valoarea unor indicatori obiectivi, care sunt purtători informativi cu privire la teritoriul interesat. Considerăm această schemă mai obiectivă în comparație cu grilele existente, prin care valoarea peisajelor este exprimată cu „foarte frumos”, „frumos”, „frumusețe medie” etc., ca fiind în esență subiective, și în același timp, neutilizabile de specialiști din alte domenii de activitate de cercetare.

Harta (fig.1) reprezintă structura peisagistică, repartitia unităților tipologice și a unităților majore fizico-geografice (complexe peisagistice). Pentru fiecare complex peisagistic și unitate tipologică au fost realizate măsurători ai următorilor parametri: suprafața în km², ponderea

suprafeței în cadrul republicii, ponderea valorică a pitorescului (%), coeficientul ponderii valorice a pitorescului. Ultimii trei parametri s-au calculat conform următoarelor modele matematice:

$$P_i = \frac{S_i}{\sum S} \cdot 100, \quad (1)$$

unde i – poate fi oricare complex peisagistic sau unitate tipologică

P – % din suprafața totală a republicii;

S – suprafața în km^2 .

$$L_i = \frac{S_i \cdot N_i}{\sum S \cdot N} \cdot 100, \quad (2)$$

unde L – ponderea valorică a pitorescului, %;

N – valoarea în puncte (grila de 10 puncte).

$$K_i = \frac{L_i}{P_i} = \frac{N_i}{N}, \quad (3)$$

unde K – coeficientul ponderii valorice a pitorescului.

Valoarea complexelor peisagistice a fost calculată după ce au fost evaluate unitățile lor tipologice, conform următorului model:

$$V_c = \frac{(N_1 \cdot S_1) + (N_2 \cdot S_2) + \dots + (N_n \cdot S_n)}{\sum S_c}, \quad (4)$$

unde V_c – valoarea sintetică a complexului peisagistic;

$N_1 \dots N_n$ – valoarea unităților tipologice din cadrul complexului peisagistic;

$S_1 \dots S_n$ – suprafața unităților tipologice din cadrul complexului peisagistic;

S_c – suprafața totală a complexului peisagistic.

Ponderea valorică este un indicator special al gradului de evaluare a pitorescului peisajului. Fiind comparate valorile lui procentuale cu valorile procentuale ale suprafeței aceleiași unități, fie tipologice, fie complex peisagistic (din suprafața totală a republicii), se poate remarca, în ce măsură un complex peisagistic este superior sau inferior în raport cu valoarea pitorescului întregului teritoriu al republicii. Din ponderea valorică calculată se poate vedea că valoarea pitorescului a unor unități peisagistice diferă mult de ponderea suprafeței ei în cadrul republicii. La nivelul complexelor peisagistice, din cele 5 unități, două – peisajele silvostepice de podiș și peisajele silvice (de codru) de podiș au pondere valorică superioară ponderii suprafeței, respectiv, 26,7% față de 19% și 20,3% față de 14%. Dacă în aceste unități diferențele enunțate pot fi considerate pozitive, în celelalte 3 cazuri, în care se înregistrează de asemenea, diferențe, dar, au sens negativ, deci valorile ponderii suprafeței sunt mai mari decât ponderea valorică. Cea mai accentuată diferență de ordin negativ (de peste 6%) este caracteristică pentru complexul peisagistic al stepelor de podiș, dominat de interfluvii deluroase, cu martori de eroziune, având grad înalt de valorificare agricolă, cu sectoare mici de pădure, preponderent pe terenuri neproductive.

La nivelul unităților tipologice prin „diferențe pozitive” remarcabile, respectiv de 4.7 și 4.2, se evidențiază văile râurilor Nistru și Prut cu plaje de nisip și versanți fragmentați și cu terase, pe alocuri împădurite cu arboret de carpen, stejar de productivitate medie, și interfluviile deluroase, bine drenate, cu câmpuri mari de pădure din stejăret, frâsinet și scumpie, de productivitate superioară.

Coeficientul ponderii valorice indică de câte ori fiecare complex peisagistic sau unitate tipologică este mai mare decât valoarea medie a pitorescului peisajului integrat al republicii. Valorile exprimate prin coeficientul care depășește o unitate, remarcă, că valoarea complexului sau a unității tipologice este mai mare decât media republicană, în timp ce valorile sub 1.0 indică situația inversă.

Tabelul nr. 2. Specifică această situație, de unde se poate constata și valoarea fiecărei unități în raport cu altele, fie din cadrul complexului peisagistic, fie din cadrul republicii. Rezultatele evaluării prezente pun în evidență date care ar putea stimula unele lucrări de proiectare, dar și de prezervare a teritoriilor mai valoroase din punct de vedere peisagistic și din punctul de vedere al protecției mediului.

Tabel nr.2. Rezultatele evaluării turistice a peisajelor

Indice de rând	Complexe peisagistice și unitățile lor tipologice	Indice din legenda hărții	Valoarea în puncte (0-10)	Suprafața		Pondere valorică, %	Coeficientul ponderii valorice
				Km ²	%		
1	2	3	4	5	6	7	8
	I. Peisaje silvostepice de podiș	I	5,12	6422	19	26,7	1,4
1	Interfluvii înălțate, având aspectul de platou slab fragmentat, cu crânguri de pădure cu frăsinet, stejăret și tei	B1	4,0	3147	9,3	10,2	1,1
2	Văi ale râurilor mari (Nistru și Prut) cu plaje de nisip și versanți fragmentați și cu terase, pe alocuri împăduriți cu arboret de carpen și stejar de productivitate medie	A3	9,0	1092	3,2	7,9	2,5
3	Văi ale râurilor mici, cu lunci stepificate și inundabile, în care se încadrează iazuri și lacuri de acumulare, versanți parțial împăduriți cu plantații de productivitate medie și inferioară	A5	5,0	835	2,5	3,5	1,4
4	Văi ale râurilor mici, cu versanți stâncoși și abrupti, parțial acoperiți cu pădure de gorun și carpen de productivitate medie și plantații forestiere din salcâm	B3	5,0	771	2,3	3,1	1,3
5	Lunci ale râurilor mari cu păduri de luncă (plop și stejar, zăvoaie de salcie) de productivitate medie și mică	B5	7,0	257	0,8	1,5	1,9

6	Interfluvii deluroase, cu martori de eroziune, având un grad înalt de valorificare agricolă, cu suprafețe mici de pădure, plantate preponderent pe terenuri neproductive	B2	2,0	320	0,9	0,5	0,6
7	II. Peisaje stepice de podiș	II	2,52	7098	21	14,5	0,7
8	Vezi B2		2,0	4684	14	7,6	0,5
9	Vezi A4		5,0	1136	3,5	4,6	1,3
9	Interfluvii slab fragmentate, având un grad înalt de valorificare agricolă, cu suprafețe mici de gârneață, plantații forestiere pe terenuri neproductive și perdele forestiere	C2	1,0	355	0,9	0,3	0,3
10	Lunci ale râurilor mari, valorificate totalmente pentru agricultura	C3	0,0	355	0,9	0,0	0,0
11	Vezi B3		5,0	284	0,8	1,1	1,4
12	Văi ale râurilor mici lipsite de păduri și de elemente hidrografice	C4	3,0	71	0,2	0,2	1,0
13	Vezi B1		4,0	213	0,7	0,7	1,0
14	III. Peisaje silvice (de codru) de podiș	III	5,3	4732	14	20,3	1,5
14	Interfluvii deluroase, bine drenate, cu crânguri mari de pădure, din stejar (penduculat și gorun), frâșinet și scumpie, de productivitate superioară	A2	5,0	3833	11,3	15,5	1,4

15	Văi ale râurilor mici, în care pitorescul este completat de o perspectivă multiplană, în asociație cu oglinda apelor lacurilor de acumulare, a pădurilor, preponderent din stejar, arțar și carpen de productivitate superioară	A4	7,0	710	2,1	4,0	1,9
16	Vezi B3		5,0	189	0,6	0,8	1,3
17	IV. Peisaje stepice cu câmpii terasate Vezi C2	IV	3,21	7436	22	19,3	0,9
18	Vezi A5		1,0	2528	7,5	2,0	0,3
19	Vezi C4		5,0	2379	7,0	9,6	1,4
20	Vezi B1		3,0	893	2,7	2,2	0,8
21	Interfluvii deluroase, cu crânguri de pădure de stejar, carpen, scumpie și gărneată de productivitate medie și inferioară	C1	4,0	297	0,9	1,0	1,1
22	Lunci ale râurilor mari, cu lățimi considerabile, lipsite de păduri, înmlăștinite, cu lacuri de dimensiuni mici	B4	2,0	446	1,3	0,7	0,5
23	Vezi B5		7,0	372	1,1	2,1	1,9
24	V. Peisaje stepice cu câmpii fragmentate Vezi B1	V	2,90	8112	24	19,2	0,8
			4,0	487	1,4	1,6	1,1

25	Vezi C2				1,0	4380	13	3,6	0,3
26	Vezi B2				2,0	487	1,4	0,8	0,6
27	Lunci ale râurilor mari, cu lățimi considerabile, având plaje de nisip și fâneată, cu păduri de luncă (zăvoaie din salcie, plop și stejar) de productivitate superioară	A1			9,0	893	2,6	6,5	2,5
28	Vezi A5				5,0	1054	3,2	4,3	1,3
29	Vezi C4				3,0	568	1,7	1,4	0,8
30	Vezi B3				5,0	243	0,7	1,0	1,4
Media					3,66	-	-	-	1,0
În total					-	33800	100	100	1,0

